

השו"ע פסק שבכל קנייה יש לברך אלא אם קונה חפץ שהוא עצמו כבר היה שלו בעבר

6. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכג סעיף ג

סעיף ג: בנה בית חדש, או קנה כלים חדשים, אפילו היה לו כיוצא באלו תחלה, או קנה וחזר וקנה, מברך על כל פעם, שהחיינו. ולא דוקא חדשים הווא הדין לישנים, אם הם חדשים לו, שלא היו אלו שלו מעולם, ולא אמרו חדשים אלא לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן.

על איזה כלי מברכים

חשיבות כללית או פרטית

דעת ר"י שרק על כלים חשובים במיוחד מברכים. והרא"ש כתב שזה ענין אישי לפי מעמד האדם והמידה ששמח בכלי החדש.

7. רא"ש מסכת ברכות פרק ט סימן טז

נראה לר"י (תוס' ברכות נט ב' אמר ר' יוחנן) דדוקא בכלים חשובים דכלים חדשים משמע דומיא דבית חדש אבל דבר קטן שאינו חשוב כל כך כמו מנעלים ואנפלאות וחלוק של פשתן וכיוצא בזה א"צ לברך שהחיינו.

ויראה לי הכל לפי מה שהוא אדם דיש עני ששמח בחלוק יותר מעשיר בכלים חשובים כדאיתא בנדרים בפרק הנודר מן המבושל (דף מט ב) דר' יהודה שלא היתה לו אלא גלימא רעועה וכד נפקא דביתהו לשוקא מיכסיא ביה [וכד נפיק ר' יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי] וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל לפי שהיה חשוב עליו כמעיל לעשיר:

השו"ע כתב כדברי הרא"ש והרמ"א הבין שהרא"ש חולק על ר"י ופסק כר"י

8. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכג סעיף ו

על דבר שאינו חשוב כל כך, כגון חלוק, או מנעלים ואנפלאות (פי' מנעלים קטנים שחופין רוב הרגל), אין לברך עליהם; ואם הוא עני ושמח בהם, יברך. הגה: וי"א דאפילו עני אינו מברך על חלוק ומנעלים וכדומה, וכן נוהגין (טור בשם תוס' ותרומת הדשן סימן ל"ז /ל"ו/),

דעת הרדב"ז שאין כאן מחלוקת. והכל תלוי בשמחת האדם

9. שו"ת רדב"ז חלק א סימן שצה

שאלת ממני אודיעך דעתי על עני הקונה חלוק והוא שמח בו כשמחת בקציר אם יברך שהחיינו לפי שראית בו סברות על מי יש לסמוך.

תשובה כבר כתבתי על זה כי דעתי הוא שצריך לברך וכן כתב הרא"ש ז"ל פרק הרואה דהכל לפי מה שהוא אדם דיש עני שהוא שמח בחלוק אחד יותר מן העשיר בכלים חשובים ומייתי ראיה ע"ש.... והוא ז"ל סבור דכולל אמרה אפי' העניים ונמצא הרא"ש חולק עליו ואני אומר דלא משויה פלוגתא בניניהו בכדי דלא איירי ר"י ז"ל אלא בעשירים או בבניונים/בבינונים/ שאין חלוק חשוב אצלם כ"כ ולפיכך אין ראוי שיברך עליו אבל העני שנקרע חלוקו ומצא ידו לקנות אחר חדש ושמח בו כי היא כסותה לבדה למה לא יברך הילכך אפי' ר"י מודה בה.

ואי משום דרגילין סתם בני אדם לחדש אותם ולא הוה מזמן לזמן לא ידעתי מהיכן לנו לחלק בין דבר הרגיל להתחדש לדבר שאין רגיל להתחדש דהא בשמחה תליא מלתא כדכתב האשרי וכן אני אומר שאם היה עשיר גדול וקנה כלים חשובים וכאין הם אצלו ואינו שמח בהם כלל שלא יברך ברכה זו דהא כלים דומיא דבית מה בית שהכל שמחים בה שהרי חוזר עליה מעורכי המלחמה אף כלים דבר שהוא שמח בו מברך עליו ואין אני רואה בזה מחלוקת בברכות כדי שנלך בו להקל שלא לברך שלא נתקנה ברכה זו אלא על השמחה. הגל"ד כתבתי.

ברכת שהחיינו על כלים חדשים והמשמעות לבין המצרים

מקור הדין

קניית כלים חדשים

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד א

משנה: ...בנה בית חדש, וקנה כלים חדשים, אומר: ברוך שהחיינו וקיימנו והגריענו לזמן הזה.

ללישנא קמא נחלקו האמוראים האם חיוב הברכה קיים גם כשיש לו כבר מעין הכלי שקנה אלא שקיבל אותו במתנה ולא בקנין. וממילא הקנייה עכשיו היא ראשונה.

2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד ב

בנה בית חדש וקנה כלים חדשים וכו'. אמר רב הונא: לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן בכלל, אבל יש לו כיוצא בהן ואפילו שלא קנה רק קיבל במתנה - אינו צריך לברך. ורבי יוחנן אמר: אפילו יש לו כיוצא בהן צריך לברך.

מכלל דכי קנה וחזר וקנה - דברי הכל אין צריך לברך דהא כפי יוחנן לא אמר כדכך לנכד אלא משום דלענין קנייה חשק הוא.

יש אומרים שהמחלוקת היא אפילו במציאות שקנה וחזר וקנה שלר' יוחנן לא צריך אפילו קנייה ראשונה אלא כל קנייה יש בה התחדשות ומחייבת ברכה

ואיכא דאמר, אמר רב הונא: לא שנו אלא שלא קנה וחזר וקנה, אבל קנה וחזר וקנה - אין צריך לברך. ורבי יוחנן אמר: אפילו קנה וחזר וקנה - צריך לברך. מכלל דכי יש לו וקנה - דברי הכל צריך לברך.

כלים משומשים

בירושלמי מובא שגם מי שקנה כלי משומש צריך לברך עליו

3. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ט הלכה ג

גמ' אמר רבי חייא בר בא לא סוף דבר חדשים אלא אפילו שחקים כאילו הם חדשים לו.

הלכה בענין היו לו כלים כעין החדשים

קנייה למי שיש לו

הרי"ף (מד א) והרא"ש פסקו כר' יוחנן שבכל קנייה חדשה צריך לברך אפילו יש לו מעין זה כבר מכח קנייה קודמת

4. רא"ש מסכת ברכות פרק ט סימן טז

והלכתא כר' יוחנן כלישנא בתרא דאפי' קנה וחזר וקנה ויש לו כלים חדשים כאלו צריך לברך דק"ל כר' יוחנן לגבי דרב הונא דאפי' לגבי דרב רבו הלכה כר' יוחנן...

לדעת רב שרירא גמרות אלו אינן להלכה כיון שאין מברכים שהחיינו אלא על דברים שתלויים בזמן

5. תוספות מסכת סוכה דף מז עמוד א

...ודאמרינן בהרואה (ברכות דף נד). דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין ד' מ:): דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן. וקשה מפדיון הבן (שמברכים שהחיינו אפי' שלא בא מזמן לזמן).

השו"ע פסק כרא"ש לברך על מתנה הטוב והמטיב

15. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכג סעיף ה

קנה כלים שמשתמשין בהם הוא ובניו, מברך: הטוב והמטיב; אם נתנו לו במתנה מברך: הטוב והמטיב, שהיא טובה לו ולנותן.

דעת המשני"ב לברך מספק שהחיינו

16. באור הלכה סימן רכג סעיף ה

אמנם בתשובת פרח שושן [המובא בבה"ט] ובביאור הגר"א דעתם לדינא דגמרא שלנו אינו סובר כהירושלמי בזה [ע"ש בביאור הגר"א] ובאמת מכמה ראשונים משמע דס"ל שבתלמודא דידן חולק על הירושלמי היינו בתוספות וברשב"א וכתב שם הרשב"א שכן הוא ג"כ דעת הראב"ד ע"ש נמצא שיש לנו ג' ראשונים דפליגי על הרא"ש מלבד מה שלא הובא דברי הירושלמי אלו ברי"ף וברמב"ם משמע ג"כ דס"ל הכי. והנה לדינא הכרענו למעשה דלא יברך הטוב ומטיב מחמת אלו הפוסקים דס"ל דהירושלמי חולק בזה עם הבבלי ובודאי אנו נקטינו כהבבלי וע"כ יברך שהחיינו לבד.

ועוד נ"ל יותר דאפילו לדעת הפוסקים דיוכל לברך הטוב והמטיב אפ"ה אי בירך שהחיינו לא הוי לבטלה דברכת שהחיינו הונחה על שמחה של עצמו שיש לו מאיזה דבר שמועה טובה שנוגעת לו כדלעיל בסימן רכ"ב ואפילו אקרא חדתא נמי הרשוהו לברך [עירובין מ"ם ע"ב] וברכת הטוב דוקא אם השמחה הוא ביותר שיש בזה גם טובה לאחרים והנה בכלל מאתים מנה ובלא"ה הלא יש איזה פוסקים דס"ל דהיכא שצריך לברך ברכת הטוב צריך גם לברך שהחיינו ונהי דאנו לא ס"ל לכתחלה להורות כן מ"מ לבטלה לא מיקרי משא"כ אם יברך ברכת הטוב אם נקוט כדעת הבבלי היא לבטלה ומפני זה הכרעתי במ"ב שיברך שהחיינו ולא ברכת הטוב:

☞ וכ"כ בא"ח (ראה ב') שעל מתנה מברכים שהחיינו

האם על בית מברכים שהחיינו או הטוב והמטיב

נחלקו האחרונים בבית שגר בו עם משפחתו מה יברך ודעת המשני"ב לברך הטוב והמטיב

17. באור הלכה סימן רכג סעיף ג ד"ה * בנה בית

* בנה בית חדש וכו' - עיין בל"ח וא"ר דאם יש לו אשה ובנים הוי כמי שיש לו שותפין בה ומברך הטוב ומטיב וכדלקמיה בס"ד לענין כלים.

והנה בח"א מחלק דבקנה כלים חשובים שישתמשו בהם הוא וב"ב אין זה מצד החיוב ונקרא בזה טובה משא"כ הכא הוא מחויב ליתן בית לאשתו ובניו.

ולא נהירא דעבור בניו הזכרים משהגיעו לכלל שש מזונות שנותן להם הוא רק בכלל צדקה ובודאי הבית שקנה עבורם הוא טובה גמורה ואפילו עבור אשתו הלא היה יכול לשכור דירה עבורה ואינו מחויב לקנות בית בשביל זה וכשקונה בית בודאי יש להם שמחת הלב ע"ז והוא הטבה גמורה ושייך בזה ברכת הטוב ומטיב:

☞ **וכ"כ בחזו"ע** (עמ' שצ בהערות) שאם יש לו אשה ובנים מברך הטוב והמטיב.

☞ וכ"כ המג"א (י) והגר"א (ו' ויש אומרים). אמנם נטיית המשנ"ב (כד) שלא לברך בדבר שאינו חשוב לכל אדם.

ואם הנעליים מיוחדות לכל אדם והוא גם שמח בהם בהם יש אומרים שיברך גם לשיטת הרמ"א (וזה"ב בשם הגריש"א) ויש אומרים שבכל אופן על עור לא מברכים (שם בשם הגר"מ"א והגרש"ז"א).

ברכה על ספרי קודש

המג"א מביא מחלוקת האם מברכים על ספרים שהרי על מצוות לא מברכים אם לא באים מזמן לזמן

10. מגן אברהם סימן רכג ס"ק ה

ונ"ל דוק' כלי תשמיש אבל על ספרים חדשים אינו מברך דמצות לאו ליהנות ניתנו, אין מברכין רק על מצות הבאים מזמן לזמן כמ"ש סימן כ"ב ע"ש אבל בברכת רמ"מ כתב לברך על ספרים:

11. משנה ברורה סימן רכג ס"ק יג

ובקניית ספרים יש דעות בין האחרונים אם יברך עליהם משום דמצות לאו ליהנות ניתנו וכח"א מצדד דאם היה מהדר אחר זה הספר ושמח בקנייתו דמברך שהרי ברכה זו נתקנה על השמחה ולא על התשמיש וכדלקמיה בס"ד וכ"כ במור וקציעה וע"כ אין למחות ביד המברך:

☞ **וכה"ח** (רכג כא) כתב שאפילו על ספר תורה חדש לא יברך אלא ילבש חולצה חדשה ויברך עליה.

ברכת הטוב והמטיב

כלי שנרכש להנאת רבים

נגמרא מובא שברכת הטוב והמטיב היא על כלי חדש של שניים

12. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד ב

[תניא+] : בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה, שלו ושל אחרים - אומר הטוב והמטיב.

ברכה על מתנה

ירושלמי משמע שגם על מתנה מברך הטוב והמטיב

13. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ט הלכה ג

רבי יעקב בר זבדי בשם ר' חייא בר אבא אמר קנה אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. ניתן לו אומר ברוך הטוב והמטיב.

הרא"ש מסיק שבמתנה אכן יש הנאה גם לנותן ולכן מברך הטוב והמטיב

14. רא"ש מסכת ברכות פרק ט סימן טז

וצ"ע דבגמ' דידן לא מצינו הטוב והמטיב אלא היכא דאיכא אחרינא בהדיה ולי נראה דה"נ איכא אחרינא בהדיה המטיב לנותן אם המקבל עני שזכהו השם וחננו ממון לעשות צדקה ואם הוא עשיר שמח הנותן במה שמקבל מתנתו

זמן הברכה

המנהג למעשה

הרא"ש כותב שיש לברך בזמן הקנייה

הרא"ש כותב שאין נוהגים לברך ברכות אלומצד הספקות שישי בהם ואם בא לברך מונעין אותו

18. רא"ש מסכת ברכות פרק ט סימן טז

משמע בירושלמי בשעת קנייה יש לו לברך אף על פי שעדיין לא נשתמש בהם שאין הברכה אלא על שמחת הלב שהוא שמה בקנייתו כדרך שמברכים על הגשמים בשעת ירידתן אף על פי שאין הנאתן ניכרת מיד:

וכן פסק השו"ע לברך בזמן הקנייה

19. שולחן ערוך אורח חיים סימן רכג סעיף ד

בשעת הקניין יש לו לברך אף על פי שעדיין לא נשתמש בהם, שאין הברכה אלא ע"י שמחת הלב שהוא שמה בקנייתו, וכשילבשם מברך: מליבש ערומים (והמנהג שלא לברך שוב אלא לפטור בברכות השחר. בא"ח ראה א).

ובכל אופן ברהיטים וכד' המגיעים בהובלה, הקנין נעשה בהגעה לביתו כיון שלא נעשתה משיכה בזמן תשלום (תה"ב יח ד).

ואם הבגד לא ראוי ללבישה בזמן הקנייה וצריך תיקון נחלקו המג"א והט"ז. והמשנ"ב (רכג ז) כתב שיברך בבלישה (כמג"א. ואפשר שנק"מ לכלים הצריכים טבילה ולבית הצריך מוזה. שעה"צ כא).

הרמ"א כותב שבדיעבד שלא ברך בעשיה/ קנייה מברך בשעת לבישה

20. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן כב סעיף א

קנה טלית ועשה בו ציצית, מברך שהחיינו, דלא גרע מכלים חדשים. הגה: ואם לא בירך בשעת עשייה, מברך בשעת עטוף ראשון (מיימוני נ"י).

המשנ"ב מסביר שמברכים בשעת קניין רק אם הבגד היה ראוי אז לשימוש

21. משנה ברורה סימן כב ס"א

(א) קנה טלית וכו' - אין להקשות דהא על כלים חדשים צריך לברך בשעת קנין ולמה כתב ועשה בו ציצית ד"ל דוקא כשקונה בגד שהוא ראוי ללבוש כמות שהוא אז מברך מיד אבל אם קנה בגד לעשות ממנו מלבושים אז לא יברך אפילו לאחר שנגמר רק בשעת לבישה דוקא דבעינן שעה מיוחדת או קנין או לבישה והכא הלא אינו ראוי ללבוש תיכף דהלא צריך להטיל בו ציצית ע"כ אינו יכול לברך עליו בשעת קנין וכדי לצאת ג"כ דעת הסוברים דצריך לברך שהחיינו על עשיית המצוה בפעם ראשונה ע"כ יברך בשעת עשיית הציצית ולא ימתין עד הלבישה:

כה"ח כותב שהמנהג לברך בשעת השימוש ולא בשעת הקנייה

22. כף החיים אורח חיים סימן כב אות ו

(ו) שם הגהה ואם לא בירך בשעת עשייה מברך בשעת עטוף ראשון. עכשו מנהג העולם שאין לברך שהחיינו על המלבוש כ"א בשעת הלבישה, וכן על הטלית בשעת העיטוף, והטעם נ"ל דנהגו כן דלא מברכי בשעת קנייה משום דחיישי שמא יחזור בו שלא ללבושו מאיזה סיבה ויחזור וימכרנו או ליתנו במתנה לאחר ותהיה ברכתו לחנם, ע"כ נהגו שלא לברך כ"א בשעת לבישה דוקא, ומדין פרי חדש נגעו בה וכמו שהתם על פרי חדש שצריך לברך שהחיינו בשעת ראייה ונהגו שלא לברך כ"א בשעת אכילה כמ"ש סי' רכ"ה סעי' ג' ועיין הטעם שם, הכא נמי כן.

אח"כ ראיתי שכן כתב ג"כ המאמר סי' רכ"ג אות ה', אבל נתן טעם אחר כמו טעם הפירות משום דהוי עיקר ההנאה יעו"ש, ומ"ש רב שרירא גאון דאין לברך שהחיינו על כלים חדשים והביאו דבריו התוס' בסוכה דף מ"ו ע"א לא קי"ל כוותיה דהוא יחיד בדבר, ב"ח, ועוד דנוהגים לברך ובמקום מנהג לא אמרינן סב"ל כמ"ל סי' ד' אות נ"א וסי' ז' אות ב' וסי' טו"ב אות ב':

23. שו"ת הרשב"א חלק א סימן רמה

שאלת אם מברכין שהחיינו על המילה וכן מי שנולד לו בן אם מברך שהחיינו? **תשובה** מסתברא דכל שנולד לו בן צריך לברך שהחיינו בין נולדו לו בנים אחרים בין לא נולדו לו בנים. דהא קיימא לן כלישנא בתרא דרבי יוחנן דאמר בפרק הרואה (דף נ"ט ס"ו/ ס"א ב) בין קנה בתים אחרים בין לא קנה מברך שהחיינו. אלא שלא ראיתי שנהגו כן אפילו הגדולים אשר בארץ. ושמא עשאוה רשות כקרא חזתא דמברכין זמן ולא בחובה. דכל שאינו בא מזמן לזמן כמועדות אין מברכין שהחיינו בחובה. ... ומפני שראיתי גדולי הדור שלא נהגו לומר אוני נוהג כן. ואף על פי שזה אינו מספיק כל הצורך שהרי בפדיון הבן תקנו זמן. ושמא אף על מצוה ממצות התורה כפדיון הבן אומר.

ולפי טעם זה כל אותן שבפרק הרואה נ"ט ס"ו/ בקנה כלים חדשים ונפלה לו ירושה מאביו וכל אותן שנזכרו שם דלאו מזמן לזמן אלא במקום הנאה בלבד י"ל דלאו בחובה אמרום אלא ברשות. **ומשום פלוגתא דאית בהן בקנה כיוצא בהן או בהיו לו כיוצא בהן שאין אומרינן ואם בא לומר מונעין אותו.**

ונמצא שהרשב"א לומד מכך שלא ברכו שהחיינו במילה שלא לברך גם על כלים חדשים. אבל מנהג הספרדים לברך במילה כרמב"ם (שו"ע יו"ד רס"ה ז) וממילא צ"ע אם אפשר ללמוד מכאן לכלים. ודווקא מנהג האשכנזים בחו"ל שלא לברך שהחיינו במילה (רמ"א שם). ועוד שלדברי הרשב"א אין חילוק בין כלים לבגדים.

דרכי משה כתב שלמרות דברי הרשב"א מברכים.

24. דרכי משה הקצור אורח חיים סימן רכג אות (ד)

(ד) ונ"ל דאע"ג דמתשובת הרשב"א שכתבתי לעיל (אות א) משמע כדברי רב שרירא דברכות אלו אינן חובה מכל מקום יש לנהוג לברך עליהן כדברי הפוסקים דסבירא להו שהן חובה ומכל מקום המיקל בברכות במקום שהוא מחלוקת לא הפסיד:

מהרד"ז והחיד"א משמע שהמנהג בזמנו היה לברך על כלים. ורק בספר תורה כתבו שהמנהג ללבוש בגד חדש.

25. ברכי יוסף אורח חיים סימן רכג שיורי ברכה

א. דין ג. כלים חדשים וכו'. בין מלבושים בין כלי תשמיש חשובים שהוא שמה בהם, אפילו ישנים, כיון שהם חדשים לו וחשובים, לאפוקי חלוק ויורות וקערות, וכן על ספרים מברך. הרדב"ז בתשו' כ"י. והרב מג"א (ס"ק ה) כתב דעל ספרים לא יברך. וכן המנהג. ואף על הכותב ס"ת עמ"ש בסוף שו"ת מהר"י בי רב. והמנהג ללבוש בגד חדש ולברך שהחיינו וכמאי דכתבינן בעניותין בי"ד סי' ע"ר (אות ח אות יב) בס"ד שהקונה ספר תורה ילבוש בגד חדש.

הבא"ח, כמאה שנה אחרי החיד"א כותב שלא נהגו לברך ויברך בלי שם ומלכות

26. בן איש חי שנה ראשונה פרשת ראה סעיף ה

ה. קנה כלים חדשים ששמה בהם מברך בשעה ששמתם בהם, אך לא נהגו העולם בזה ועיין מש"ז סוף סי' רכ"ג הטעם, והואיל ונהגו אף על פי שהטעם קלוש לא יברך, כי ברכת שהחיינו תלויה במנהג ועכ"ז ירא שמים ... ישתמש בהם בעת שיש לו פרי חדש לברך שהחיינו, וכיון גם עליהם, ואם לא אפשר לו בהכי שרוצה להשתמש בהם תיכף, אז יברך בלי שם ומלכות ויהרהר שם ומלכות בלבד:

וכן הכה"ח כותב שנהגו שלא לברך על כלים חדשים רק על בגדים

27. כף החיים אורח חיים סימן רכג אות כ

כ) שם או קנה כלים חדשים וכו' לא ראיתי נזהרים בזה ואפשר דסומכין על מ"ש התו' בסוכה דף מ"ו ע"א בשם רב שרירא גאון דאין מברכין כיון שאינו בא מזמן לזמן יעו"ש ומ"מ אין להקל. מ"א סק"ה וכ"כ ב"י דאין לחשו לדברי רב שרירא במקום הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ושאר פו' שסתמו בההיא דפ' הרואה יעו"ש.

ומ"מ המנהג להקל כמ"ש ב"י בשם הרשב"א יעו"ש. והא דנהגין להקל דוקא בתכשיטין של כלי כסף וזהב או בכלים של תשמישי הבית אבל על בגדים המנהג לברך. ונראה דגם בתכשיטי כסף וזהב או בכלי תשמישי הבית דנהגין להקל מ"מ אם אפשר יש לפוטרו בדבר אחר או לברך בלא שו"מ. ועיין בדברינו לעיל סימן כ"ב אות ו' ולקמן אות ל"ו:

חזו"ע (עמ' תב) – יברך ללא שם ומלכות.

ילקו"י (החדש רכג ט) – המברך יש לו על מה לסמוך.

הלכה ברורה (רכג יג) – בכלים כתב לברך כעיקר הדין. ובדירה כתב שלא נהגו לברך.

הרב יוסף ידיד הלוי (ימי יוסף ב אור"ח ז, אב"ד יוצאי חלב בירושלים. רבו של הרב רפאל שלמה לניאדו שהיה ראש הישיבה הראשון בפורת יוסף) – חייב לברך כלשון כל הפוסקים והשו"ע. ובמנהג שאין לו טעם לא אמורים שמבטל הלכה.

החידו"א מביא בשם מהר"ם בן חביב לענין ברכות הראיה שהעובדה שלא נהגו לברך אינה פוטרת מחיוב ברכה

28. ברכי יוסף אורח חיים סימן רכז ס"ק א

דין א. על הזיקין והוא כמין ככב היורה כחץ וכו'. לא ראינו מברכין בככב הרץ ממקום למקום, אבל כיון שהוא מבואר בפוסקים צריך לברך, ואין לא ראינו ראיה. הרב גדול בדורו מהר"ם ן' חביב בעל גט פשוט בתשובתו כ"י סי' ג'.

וכן כתב האור לציון שאלו שנהגו לברך ברכות הראיה ללא שם ומלכות יכולים לברך בשם ומלכות כי כן עיקר

29. שו"ת אור לציון חלק ב - פרק יד - דיני ברכות הערה מז

מז. הנה פשוט שכל הברכות האלו נתקנו לברכם בשם ומלכות, וכן מפורש בשו"ע בסימן רי"ח סעיף א', ומ"מ בהרבה מקומות נהגו לברך ברכות אלו בלא שם ומלכות... ועכ"פ מי שרוצה לברך בשם ומלכות רשאי, כיון שהעיקר כמ"ש מרן לברך בשם ומלכות, ואין כאן חשש ברכה לבטלה.

נפק"מ לבין המצרים

לבישת בגדים חדשים או מכובסים אסורים לשו"ע בשבוע שחל בו ולרמ"א מר"ח

30. שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ו

כלים חדשים וה"ה כלים ישנים המכובסין. ביה"ל, בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבת זה (ואנו מחמירין מר"ח ואילך).

המשנ"ב כותב שלענין קניה מותר לקנות בין המצרים רק בגדים פשוטים כגון גרביים שאין עליהם ברכת שהחיינו

31. משנה ברורה סימן תקנא ס"ק מה

(מה) מר"ח ואילך - ומיירי שקנה בגד מתוקן כמו שהוא ובירך שהחיינו בשעת קניה קודם י"ז בתמוז וע"כ אין איסור קודם ר"ח דמי שקנה בגד שאינו מתוקן ונתן לאומן לתפור הלא מברך בשעת לבישה ואסור ללבוש מ"ז בתמוז משום שהחיינו... ובגדים שאינם חשובים כ"כ שא"צ לברך

עליו שהחיינו כגון מנעלים חדשים ואנפלאות וכיו"ב בודאי מותר לקנותו וללבושו מ"ז בתמוז עד ר"ח ועיין עוד מה שכתבנו בסעיף י"ז בשם הגר"א:

ואילו מנהג הספרדים שלא לקנות בגדים חשובים שמברכים עליהם שהחיינו רק מר"ח

32. הלכות חגים לגרמ"א פרק כה סעיף לד

לד כל בגד שיש לברך עליו שהחיינו אסור לקנותו מר"ח גם אם מתכוין ללבושו לאחר תשעה באב אומנם גופיה גרבים וכדו' שאין מברכים עליהם שהחיינו טוב לקנותם לפני ר"ח ואם מוכרח יכול מן הדין לקנותם גם אחר ר"ח ולא יחדשם.

סיכום להלכה

ברכת שהחיינו על קנין חדש – הקונה בית חדש או כלים חדשים מברך עליהם שהחיינו (שו"ע רכג ג). ולא דווקא בגדים וכלים חדשים ממש אפילו אם קיבל בגד יד שניה והוא שמח בו מברך שהחיינו (שו"ע שם) ורק על כלי או בגד שהיה בבעלותו בעבר ושוב חזר אליו לא מברך שוב.

מנהג בני ספרד - מנהג הרבה מבני ספרד לברך רק על בגדים ולא על כלים או בית (כה"ח רכג ט). יש אומרים שאע"פ שאין טעם מספק למנהג זה בכל זאת אין לברך בשם ומלכות (בא"ח ראה ה) ויש אומרים שכיון שמהדין צריך לברך יכולים לברך בשם ומלכות כדין (ילקו"י החדש רכג ט. וכ"כ באו"צ ב יד יז לגבי ברכות הראיה) ויש אומרים שכיון שכן הדין חובה לברך ואין להקל (מג"א רכג ה. הרב יוסף ידיד ימי יוסף ב אור"ח ז).

על איזה כלים מברכים – מברך על כלים או בגדים שליבו שמח בהם. לאדם עשיר הוא דווקא בכלים הראויים לו ועשיר בכלים הראויים לו (משנ"ב רכג יג).

בגדים וכלים פשוטים - נוהגים שלא לברך על בגדים שנחשבים פשוטים בעיני רוב העולם כגון תחתונים ונעליים כיוצא בזה (שו"ע רכג ו). ואם עני שמח בבגדים תחתונים לשו"ע יברך ולרמ"א לא יברך ונראה שמספק לא יברך. אבל אם מדובר בנעליים מיוחדות ויקרות בעיני רוב בני האדם והוא שמח בהם בהם יברך עליהם (וזה"ב בשם הגריש"א) וראה להלן לגבי עור.

בגדי ונעלי עור - יש אומרים שבגדים ונעליים העשויים מעור לא יברך משום הצער שנגרם לבעלי חיים בעשייתם (וזה"ב עמ' 169 בשם הגרמ"א והגרש"א) ויש אומרים שיברך (כה"ח רכג מו. וזה"ב שם בשם הגריש"א).

ספרי קודש וספר תורה – יש אומרים שלא מברכים על ספרי קודש או ספר תורה חדש כיון שמצוות לאו להינות נתנו. ויש אומרים שמברכים כיון שהברכה על הקניין ולא על התשמיש. ולמעשה הקונה ספר תורה יברך על בגד חדש (משנ"ב רכג יג. כה"ח רכג כא).

שיפוץ בית – על שיפוץ בית אינו מברך אפילו אם היה כלול מהריסה ובניה מחדש. ואם בשיפוץ גם הוסיף לגובה או לשטח הבית, מברך (משנ"ב רכג כב. בא"ח ראה ז)

זמן הברכה – מעיקר הדין מברך שהחיינו בזמן הקניה (שו"ע רכג ד) וכן נוהגים בני אשכנז ובלבד שהם ראויים לשימוש מיד (משנ"ב רכג ז. כב א) ומנהג בני ספרד לברך על בגד תמיד בזמן הליבשה (כה"ח כב ו) ולכל השיטות מברך רק כשעדיין יש לו שמחה מההתחדשות בו (משנ"ב רכג טו). ורכישה שמגיעה במשלוש מברכים בזמן הקבלה (וזה"ב שם) ורכישה שלא ראוי לשימוש כגון בגד הצריך תיקון או כלי הצריך טבילה או בית הצריך למוזוה יברך בשעת השימוש הראשון (משנ"ב רכג ז. שעה"צ כא).

ברכת הטוב והמטיב – כלים שנועדו לשימוש אנשים רבים מברכים עליהם הטוב והמטיב (שו"ע רכג ה).

קיבל מתנה – אדם שקיבל מתנה כלים או בגדים חדשים מברך עליהם שהחיינו (בא"ח ראה ב. משנ"ב רכג כא. ולא נהגו כשו"ע בזה).

קניות בבין המצרים

קניות מי"ז בתמוז - כיון שמנהג האשכנזים לברך שהחיינו בשעת הקניה, הם נהגו שלא לקנות בגדים המחייבים ברכת שהחיינו החל מי"ז בתמוז. וכן מנהג התימנים (קיצוש"ע קכב ב. וכן משמע במשנ"ב תקנא מה, שו"ע המקוצר ק"ג ב) וגם לשיטה זו מותר לקנות:

- בגדים שאין מברכים עליהם שהחיינו כגון גרביים, נעליים וכד'

- בגד שאינו מוכן לשימוש ודורש התאמות כיון שאין מתחייבים בקנייתו בברכת שהחיינו רק בלישתו (משנ"ב רכג ז).

- בגד לשימוש רבים שברכתו הטוב והמטיב (אג"מ ג פ).

ומנהג הספרדים לברך בשעת השימוש (כה"ח כב ו) ולכן מותרים בקניית בגדים מי"ז בתמוז אם כוונתו ללבוש אותם רק לאחר בין המצרים (הלה"ג כה לד).

קניות מר"ח אב – החל מראש חודש אב אסור לעשות קניות חשובות לכל השיטות, ומנהג זה אינו מדין שהחיינו אלא מדין מיעוט שמחה ומיעוט משא ומתן.